

LA ÚNICA SORTIDA ÉS LA VIOLÈNCIA

Oswaldo Bayer

Berlín, agost de 1987

Del llibre "Rebeldía y Esperanza"

Violència, sí o no? (Una discussió necessària) es titula un petit compendi del filòsof alemany Günther Anders que ha convocat a una polèmica filosòfico-cultural inesperada en una intel·lectualitat centreeuropea resignada que recorda el '68 com a quelcom que no podrà tornar, que no vol mirar cap a enrere a la violència desesperada dels anys '70 de la Baader-Meinhof, que s'ha cansat de fer tota classe d'accions pacifistes contra l'Estat Atòmic i contra la societat antiecològica del consum i el malgastar. I per què aquesta polèmica ara? Perquè Günther Anders, el pensador pacifista per excel·lència, el moralista, ha escrit als 85 anys, amb els seus dits que amb prou feines pot moure per l'artritis: "La única sortida és la violència".

Nascut al 1902, fou soldat en la Primera Guerra Mundial als 16 anys; alumne de Husserl i Heidegger, ja al 1928 és un dels més audaços denunciadors del hitlerisme com a producte del capitalisme alemany, i al 1933 ha de marxar a l'exili amb la seva dona, la filòsofa Hannah Arendt (l'autora de 'La banalitat del mal', 'Poder i violència', 'Eichman a Jerusalem'). A Estats Units treballarà com a obrer en fàbriques i allí experimentarà el significat de la dependència de l'home a la tècnica. Al 1950 retorna a Alemanya on sis anys després publicarà la seva obra fonamental: 'Lo antiquat del ser humà'. Visita Auschwitz i dirà: "Si se'm pregunta quin dia em vaig avergonyir absolutament, respondré: en aquesta tarda d'estiu quan a Auschwitz vaig estar davant de les piles d'ulleres, de sabates, de dentadures postisses, de feixos de cabells humans, de maletes sense amo. Perquè allí hi haurien d'haver estat també les meves ulleres, les meves dents, les meves sabates, la meva maleta. I em vaig sentir -ja que no havia estat un pres a Auschwitz perquè m'havia salvat per casualitat- sí, em vaig sentir un desertor".

En l'idioma alemany hi ha una paraula comú per a poder i violència: Gewalt. I Günther Anders estudia sense pausa com la tècnica va guanyant cada com més poder (violència) sobre l'ésser humà. Després d'Auschwitz, Anders visitarà Hiroshima. Per ell, després d'Auschwitz, el pas esperat de la equació poder-violència. Escriu al pilot de l'avió que va llançar la bomba atòmica, Claude Eatherly, internat en un hospital de veterans, un paria però també una víctima. La correspondència entre el filòsof alemany, el pacifista, i l'aviador nordamericà fou publicada. Un document de la por, de la irracionalitat, de la desesperació. Arrel d'aquell breu volum, Günther Anders és qualificat de "persona non grata" als Estats Units. Se'l qualifica de "comunista".

El poder poder-violència d'Auschwitz i Hiroshima no s'aturarà allí pel filòsof

Anders. La tercera etapa estarà donada pel sistema de la societat de consum que no sols enverina el medi ambient, els rius, el mar, els boscos, sinó que divideix el món en països en la opulència i països en la misèria. Una societat de consum que aplica l'energia atòmica per més cotxes, més armes, més ciment, més turisme, més idiotització amb productes superflus, però al mateix temps més poder, mentre més violència, més gana, més subdesenvolupament, més dependència en els països no industrials. I el món del "socialisme real" davant el temor de quedar-se en definitiu retràs tecnològic -i a més per la seva idolatria per la tècnica- entregà també la seva ànima al diable de l'Estat atòmic. Per a Anders, les estacions cap a la fi de la humanitat començades amb Auschwitz (la destrucció sistemàtica i anònima de l'ésser humà), amb Hiroshima (quan el ser humà es va percebre de que n'hi havia prou en prémer un botó) es completa amb Chernobyl (nom representatiu per Harrisburg, i totes les demés catàstrofes ecològiques que hi ha hagut en l'última dècada) on l'home perd el domini sobre el poder-violència i s'auto-mata en un holocaust d'irracionalitat, obstinada estupidesa i avarícia.

Manfred Bissinger, biògraf i intèrpret de Günther Anders assenyala: "Els temes d'Anders giren constantment entorn al problema de com la tècnica guanya cada cop més poder-violència sobre l'ésser humà. Ens ho explica en les seves tres tesis fonamentals, que són: que l'home no està a l'altura de la perfecció dels seus productes; que produeix més del que pot imaginar-se i responsabilitzar-se, i que creu que tot el que és capaç de produir pot fer-ho i no sols això, ha de fer-ho".

Als anys seixanta i setanta Günther Anders juntament amb Heinrich Böll, el bisbe Scharf, el teòleg Gollwitzer, el filòsof Ernst Bloch i altres encapçalaren el gran moviment pacifista alemany contra l'estacionament dels coets atòmics nordamericans en territori germànic. Ells estigueren també en les grans accions pacifistes contra les centrals atòmiques. Vint anys de treball no sols teòric sinó acompanyant aquesta teoria amb l'acció pacífica. Al 1983 Günther Anders va rebre el premi Theodor Adorno, el més alt guardó de la filosofia alemanya. Fou a Francfort, en l'església de San Pablo, símbol de la Revolució de 1848. Li tocà en sort al burgomestre d'aquesta ciutat, un demòcrata-cristià, Walter Wallmann, precisament enemic a mort de les idees del filòsof, entregar-li aquest premi. El polític digué: "Honorem aquí al filòsof Günther Anders perquè ell ens contradiu, ens adverteix constantment, ens sacseja". Anders li va respondre: "Sols sóc un conservador ontològic, en principi, que tracta de que el món es conservi per poder modificar-lo".

Avui, als 85 anys escriu un nou llibre, sobre el tema de sempre: el monopoli del poder (violència), la no-violència (no-poder) i les formes de combatre la violència (poder). El seu llibre porta el títol exacte, igual que el seu estil després de tot ritual o adornament: Estat de setge o legítima defensa. En aquest títol està tot el gran debat: poder de l'Estat contra el dret natural de l'individu a defensar-se. Violència de l'Estat contra violència individual. "Estat d'emergència en defensa de les institucions" i enfront d'això: "dret de l'individu a rebel·lar-se". Democràcia de majories i democràcia de base.

Davant una pregunta, Anders sol·licita ser sols “un filòsof de la barbàrie”. La barbàrie del món actual: Auschwitz, Hiroshima, Chernobyl. La seva frase: “Hiroshima està a totes parts”, dels anys cinquanta s'ha convertit en “Chernobyl està en totes parts”. Com impedir la mort del planeta? Per ell -que assajà totes les armes de la resistència no-violenta- queda una sola arma: la violència. Anders renega del seu mestre Ernst Bloch i del seu Principet Esperança. No queda temps per la esperança. Esperança és un pretext per la no acció, és una forma de covardia.

És incompreensible -per ell- la incomprensió dels polítics. “La incomprensió mateixa dels homes intel·ligents i esclerits. El món no està amenaçat per éssers que volen matar sinó per aquells que tot i conèixer els riscos sols pensen tècnica, econòmica i comercialment. Davant d'això, totes les legislacions del món -fins el dret canònic- no sols permeten l'ús de la violència en defensa pròpia sinó que fins la recomanen. Hem vista que amb entregar roses i 'nom'oblidis' als policies -que no podien rebre-les perquè tenien el garrot a la mà- ni amb llistes de firmes ni sol·licitades, ni amb inacabables marxas, ni amb cançons, ni amb teatres, no arribàvem a res. No sols és anodí sinó fins i tot estúpid, per exemple, fer vagues de fam per aconseguir la pau atòmica. Amb les vagues de fam s'aconsegueix precisament sols això: tenir fam. A Reagan i al seu “lobby” atòmic no els interessa si nosaltres mengem un sandvitx de pernil més o menys. No són accions sèries, sols són “happenings”. No són accions, són aparences. Una cosa és aparentar i una altra és ser. Els que ferem aquestes accions vam creure haver traspassat la frontera de al mera teoria, però érem sols actors, en el sentit teatral. Fèiem teatre per por a actuar veritablement. Teatre i no-violència són parents molt propers”.

Paraules molt dures. Desesperació o honestedat amb sí mateix? Al fer aquestes declaracions el filòsof alemany sabia el risc. No sols legal -per incitació a la violència- sinó social i intel·lectual, per les autodefenses de l'ordre constituït. Però Anders aprofundeix el tema en el seu estil directe, de diàleg socràtic: “La violència no sols està permesa sinó també legitimada moralment en tant és utilitzada pel poder reconegut. El poder es basa permanentment en al possibilitat de l'exercici de la violència. Per cada alemany fou sobreentès marxar a la guerra per coparticipar de la violència, per ser co-violent. Qui participà d'aquesta violència no feu altra cosa que “complir amb el seu deure”. Amb la ordre del poder no sols està permès ser violent sinó molt més: s'ha de ser violent. A nosaltres els que actualment sols ens proposem com a fita impedir tota violència se'ns recrimina que perseguim el caos amb la nostra desobediència civil, sí, a nosaltres que volem arribar a l'estat d'ideals de al no-violència, al que Kant anomenava 'la pau eterna'. Una cosa hem de tenir clara: la nostra fita mai ha de ser la violència. Però que la violència -quan sols amb la seva ajuda es pot imposar la no-violència- arribi a ser el nostre mètode, això ningú ens ho pot negar”.

I després agregarà les paraules inesperades, que tanta discussió han originat. Anders va dir: “De totes maneres considero ineludible que nosaltres a tots aquells que tenen el poder i ens (uns milions de vegades) amenacen, els espantem. No ens queda altre camí que contestar les seves amenaces amb amenaces i fer

inefectius a tots aquells polítics que amb tota irresponsabilitat i per interessos egoistes porten el món a la mort. Tant de bo que l'amenaça en sí pugui ja de per sí espantar-los”.

Günther Anders no confia més en els mitjans pacífics, no creu més en la democràcia de partits: “Després de al gran victòria dels mitjans massius de comunicació no existeix més la democràcia. Lo substancial de la democràcia és poder tenir una opinió pròpia i al mateix temps poder expressar-la. Per exemple, jo vaig viure catorze anys a Estats Units i mai vaig poder expressar la meva opinió. Des de que existeixen els mitjans massius i des de que la població del món es troba com exorcitada enfront el televisor, se l'alimenta, a cullerades, amb opinió. L'expressió “tenir opinió pròpia” ja no té sentit de realitat. Els alimentats forçosament no posseeixen ja cap canvi d'opinió pròpia. No, ja ni tan sols consumeixen opinions alienes. Se'ls engreixa amb sistema. I els gansos engreixats a sistema no 'consumeixen'. La televisió és un engreixador amb sistema. Si democràcia és allò en lo qual es pot expressar la pròpia opinió, aleshores la democràcia s'ha convertit en impossible a través dels mitjans massius de comunicació, perquè quan no es té quelcom propi tampoc es pot expressar-ho”.

“L'ésser humà -continua Anders- ja no pot arribar a la majoria d'edat. Més bé és un ser-serf perquè sols sent i sent el què li arriba per ràdio i televisió i aquí la relació es manté unilateral perquè no pot respondre. Aquesta servitud és característica per la falta de llibertat que s'ha construït a través de la seva pròpia tècnica i que es reverteix sobre ell. Amb els mitjans massius s'ha creat la figura de 'l'eremita massiu'. Perquè si bé es troba sol front a la seva ràdio o televisió, rep el mateix 'penso' (en doble sentit) que els demés. No rep que el que ell consumeix en la soledat és l'aliment de milions”.

Per últim, renegant del seu admirat mestre Ernst Bloch, diu Anders: “Esperança és un sinònim de covardia. Què és en sí esperança? És la fe en que tot pot millorar? O és la voluntat d'arribar a quelcom millor? Encara ningú ha realitzat un anàlisi de l'esperança. Ni tan sols Bloch. No, l'esperança s'ha d'impedir. Tot aquell que espera, deixa la obligació en una altra instància. Esperança no és res més que la renúncia a la pròpia acció”.

En un reportatge posterior, publicat en el diari dels alternatius i verds antiautoritaris alemanys, Günther Anders respondrà encara amb més claredat a la pregunta: “És suficient la protesta no violenta?” Dirà: “No hi ha un mètode alternatiu, no n'hi ha cap altre que l'amenaça -si volem la supervivència de la nostra generació i volem assegurar l'existència de les generacions posteriors- contra tots aquells que insisteixen en continuar amb fer perillar la vida humana amb la producció atòmica (és el mateix si amb la guerra o amb el denominat 'ús pacífic') i segueixen rebutjant totes les ofertes d'aturar-la; no hi ha altra alternativa, deia, que comunicar-los a aquests homes amb tota claredat que tan un com l'altre han de considerar-se peces de caça. No s'ha de vacil·lar en eliminar a aquells éssers que per escassa fantasia o per estupidesa emocional no s'aturen davant la mutilació de la vida i la mort de la humanitat”.

Sabia el despert filòsof que amb això, amb aquest extrem, es podia iniciar una revisió de mètodes? Que el moviment antiatòmic, antiarmamentista, anticonsumista i ecologista començaria a buscar altres mitjans, que havia de deixar de tocar la guitarra, de repartir flors i de firmar peticions?

I no s'equivocava: començà la polèmica. Començaren les respostes. Algunes indignades, altres comprensives. Marcades per la ràbia de la impotència, sorpreses pel desafiament del vell savi, o indignades per la seva provocació. Però incapaces de mostrar alternatives que encara no s'hagin provat.

(La socialdemocràcia alemanya havia acabat dràsticament amb els somnis dels anys seixanta: quan fou govern es fabricaren més armes que mai, es portà a la perfecció la seva integració a l'industrialisme consumista. De Brandt a Schmidt, i aquest amb les seves disjuntives de ferro: energia atòmica per quedar en carrera de competència, o desastre econòmic per pèrdua de mercats; venda d'armes o desocupació (venda de submarins a la dictadura dels generals argentins o desocupació a les drassanes d'Emden). Per suposat sempre el "mal menor" (en pas irreversible cap el mal major). L'elecció: energia atòmica i venda d'armes. Què havia fet el socialisme francès quan governà? Tant o més explosions atòmiques a l'arxipèlag de Mururoa (això sí, lluny de París) i més producció d'armes que mai. El socialisme espanyol de Felipe González i la seva modernitat: prepara tot per aconseguir la connexió definitiva al mercat comú europeu, a la societat de consum; les lleis socials no han d'impedir la capacitat de competència: Espanya ja disputa mercats d'armes. En oposició foren l'esperança, les grans paraules. En el govern, els millors alumnes de conservadors i liberals).

La reacció del teòleg i socialdemòcrata Heinrich Albertz (ex burgomestre de Berlín que renuncià al seu càrrec quan la seva policia va matar a l'estudiant Benno Ohnesorge) contra Günther Anders fou d'una ira incontenible: "Qui públicament incita a la violència, ha d'estar preparat per marxar ell mateix cap al foc. Això Günther Anders -a qui prenc molt en serio- no ho podrà fer. Però carregarà amb la responsabilitat de que cada terrorista en el futur anirà a justificar la seva acció amb la seva filosofia".

L'escriptor Hark Bohm escrigué així a Anders: "L'èxit de la seva crida a la violència podria reduir-se a aquesta equació: després de Kennedy va venir Johnson, després de Johnson va venir Nixon".

El polític Jürgen Dahl comparteix el pessimisme d'Anders però no de la seva desesperada crida a la violència. Podem -es pregunta- esperar quelcom en un sentit terrenal i sensat? Què podem esperar enfront una amenaça atòmica produïda per reactors i coets, una ineludible catàstrofe climàtica, una mort de les espècies de tot el planeta, una onada global d'enverinament que cada cop segueix proclamant que tot serà cada vegada millor si se li permet ser cada cop més omnipotent? La sagrada ira ens ve quan veiem que poc podem esperar perquè la indústria i la política i el comerç i l'egoisme s'intriquen cada cop més

profundament en dependències i en la pressió de les circumstàncies que a la vegada van produint cada cop més estralls. La gran empresa Món, tal qual està organitzada actualment, aguanta i tolera petits canvis en els membres però cap gran modificació en el cap. Sí, és cert, que els equips de reparació treballen constantment, però reforcen sols els mecanismes de protecció i no diuen que cada mecanisme de protecció sols anuncia el què després passa. Què és lo vàlid aleshores: diagramar una nova forma d'organització per la gran empresa Món i dur-la a terme? Però tot el que pot obrar en aquesta direcció la nostra activitat -mesurat en el tot- amb prou feines té un efecte ridícul, tan espectacular com li pugui semblar als participants directes. Tenir confiança en l'actual addicció de petites millores és mentir-se a sí mateix en tant que prossegueix la diària destrucció". (Els demòcrates cristians i liberals segueixen marxant optimistes amb els seus Mercedes o els seus BMW entre boscos secs i muntanyes d'escombraries sempre creient que el remei de tots els mals és l'economia de lliure mercat; els socialdemòcrates creuen que la gran solució està en el reciclatge dels residus; la prèdica dels verds té lloc en el desert si es té en compte que la jungla dels mitjans de comunicació els fa aparèixer com a membres d'una secta fora de tota realitat).

"L'intent de salvar el món mitjançant el reciclatge de residus -continua Dahl- té en el millor dels casos un valor didàctic però és just la quartada que necessiten els que produeixen escombraries, per seguir produint-les. Els arguments més racionals no són escoltats; les proposicions més convincents són arxivades, les demandes més vehements són rebutjades i aleshores, quan per fi es desborda la ràbia de la desesperació apareix la policia i ja sols amb la seva presència dona a conèixer que les formes de vida que el 'poder escollit pel poble' ha ordenat com a correctes sembla que sols poden ser defensades o imposades no amb arguments sinó amb ajuda de pals, camions hidrants i pistoles llança gasos". (És el mateix Poder que condemna a dos mesos de presó a un jove que va tirar una pedra en una manifestació contra Reagan, però deixa lliure de tota condemna als executius d'una empresa química que amb els seus àcids residuals llançats al Rhin va ocasionar un desastre ecològic amb milions de peixos morts i altres danys incalculables per a la naturalesa i la població).

Confessa, per últim, Jürgen Dahl que ell no pot donar receptes, però que la violència que aconsella Anders sols portaria l'enfortiment de la violència de l'Estat. La única resistència de l'individu és seguir denunciant aquest estat de coses i tractar d'esclarir i formar una opinió pública; és el que ell anomena "la seva petita esperança". "Però -finalitza- he de reconèixer que fins i tot jo ja he perdut aquesta petita esperança. Potser algú l'hagi trobat; que la conservi i la comparteixi amb nous que arribin. I com que no sabem a ciència certa el que passarà, encara que ja no tenim cap esperança, hem de seguir fent quelcom. Per respecte a nosaltres mateixos".

El físic atòmic professor Robert Jung -un dels més decidits combatents contra "l'Estat atòmic"- dona la raó a Anders i interpreta el seu pas a la violència com la necessitat d'una creixent energia en el moviment pacifista i antiatòmic. Proposa

com a primer pas l'exigència d'un "desarmament intern" de l'Alemanya Federal. És a dir, que les forces de repressió i de "l'ordre" vagin desarmant-se a poc a poc, al mateix temps que s'eliminen pas a pas totes aquelles tècniques industrials que amenacen la vida i la llibertat. "El moviment ecologista i de la pau -escriu- actualment no té armes. Però si 'l'altre part' no atén els seus reclams sinó que al contrari, com sembla projecta en el futur actuarà amb més força repressiva, serà ella la culpable d'un augment de la violència que pot arribar fins a la guerra civil".

Contra la "petita esperança" de Jürgen Dahl, els arguments de Günther Anders són aquesta ironia històrica: "Al 1986, 'Any de la Pau' de les Nacions Unides, foren gastats en armamentisme 900 mil milions de dòlars. Això significa que per minut es gasten 1,7 milions per armes i equips militars i repressius. En les fàbriques d'armes treballen en tot el món 100 milions de persones".

La diputada del Partit Verd, Petra Kelly -una dels seus caps pensants- va acceptar tots els conceptes del filòsof Anders però no va estar d'acord amb la seva crida a les accions violentes. Ella va defensar la no violència i la desobediència civil com a únics mètodes reals i possibles. "No violència no és covardia -va sostenir- i repeteixo les paraules de Mahatma Ghandi: 'No violència és tot el contrari de covardia. Puc imaginar-me un home armat fins a les dents que en el cor és un covard. En la possessió d'armes està amagant l'element de la por, fins el de la covardia. En canvi, la no violència és impossible quan no és intrèpida'. Ens fa falta molta fantasia social -agregà Petra Kelly- ens falten mètodes d'acció no violents que encara no hem provat i encara ens falten una sèrie d'éssers humans als quals hem de convèncer".

A La fi del pacifisme, Günther Anders respon l'argument de Petra Kelly sobre la no violència de Ghandi. "Fou la no violència de Ghandi sols un 'happening'? Molt em temo que sí -es respon- des del punt de vista de la història del món. O potser podem considerar d'una altre manera la fotografia del desnuat Ghandi teixint a mà, difosa milions de vegades, sinó com un 'happening' comparable al dels pobres teixidors de Silèsia que destruïren els telers? Ghandi no va poder aturar la industrialització ni tan sols tocar la misèria de de castes de la Índia. No, el què ell sostenia era 'qui sap si podem d'alguna manera exercir resistència encara que no obtindrem el poder i amb ell la capacitat necessària per 'obrar'. És a dir, que lo important no era per ell la no violència com a tal (com únic principi permès, o com únic mètode moral, o fita moral) sinó l'eventualitat molt dèbil de tot i no tenir armes poder igualment exercir resistència. Lo fonamental, doncs, en ell no és l'acceptació del 'sense' (sense armes) sinó del 'tot i?' (tot i no tenir armes)".

L'historiador i l'assagista Erich Kuby és un dels pocs que recolzà a Günther Anders i fins i tot va més enllà que ell: "Quan era nen, la guerra era vista encara com la única acció d'assassinat en massa legítima i aprovada per la llei. Avui no és necessària una guerra per aconseguir una acció d'assassinat en massa en una escala molt major. Però els amos del poder no fan res contra el perill total; al contrari, fan tot el possible per engrandir-lo cada cop més. Segueixen construint noves plantes atòmiques i no desvien els milers de milions de dòlars, que es

gasten per a subvencionar la indústria atòmica, en el desenvolupament de solucions alternatives. A més, continuen sent solidaris amb una potència mundial incontrolable que se segueix preparant per la guerra atòmica. Els assassins potencials no estan entre nosaltres sinó sobre nosaltres i sols per la raó de que milions de borregos els voten, dividits en social-cristians, liberals i socialdemòcrates. Com que utilitzen principis democràtics com a material propagandístic de joc, no tenen res en contra de que de tan en quant alguns cridin: 'això no ens agrada gens!'. Al contrari, això és bo i a més no molesta per res als de dalt. Però el primer desaprensiu que llanci una pedra, és qualificat de criminal i va al calabós. Quan passi a Alemanya el primer Chernobyl -i sols Chernobyl- seran alguns cents de milers d'aquests anomenats 'criminals' que es llançaran al carrer. L'exèrcit començaria a actuar. Però almenys aquesta discussió s'actualitzaria, sortiria de l'entorn intel·lectual, i es faria més popular. Clar, de qualsevol manera, d'acord amb les circumstàncies actuals, tot aquell que guiat per la seva consciència realitzi actes de violència individuals, no podrà canviar res. Però que en el futur no es posi el seu nom als carrers, per exemple, d'això no n'estic tant segur. Desgraciadament estic molt vell per fer apostes, però ho faria i per la quantitat més alta que a l'any 2050 hi haurà un lloc dedicat a Ulrike Meinhof per a recordar-nos les seves propostes". (Ulrike Meinhof fou la guerrillera del grup Baader Meinhof que participà en actes terroristes contra l'ajuda d'Alemanya Federal als Estats Units en la guerra de Vietnam i contra el capitalisme en general).

El físic Klaus Vack rebutja "el mètode d'Anders de la violència per arribar a la fita de la no violència" i assenyala que l'únic mètode que pot portar a aquest fi és la "escalada no violenta de la desobediència civil", però no diu com difondre aquesta desobediència civil davant dels pobles sense comptar amb els mitjans de comunicació. Per arribar a la desobediència civil en una societat acostumada a no renunciar a res es necessita partir d'una gran catàstrofe, com una guerra perduda o un perill de vida o mort.

Deixebles d'Anders basaren la seva resposta al mestre amb el lema: "Tant la violència de sota com la no violència com a fita necessiten de la racionalitat". Karl Jaspers ja havia dit en la dècada dels cinquanta, encara amb l'experiència del nazisme a les seves esquenes: "Quina fatalitat quan l'ésser humà de bona fe renuncia a la violència perquè creu en la no violència! L'únic que aconsegueix és ser superat de forma més radical per la violència!"

Un llarg anàlisi titulat La veritat en l'error de Günther Anders, el professor Klaus Meyer-Abrich assenyala que "si bé l'advertència desesperada del filòsof, la seva crida a la violència, no és cap sortida per a la humanitat, sí que aguditza la nostra consciència. El seu error conté la veritat com la pedra l'escultura que l'escultor en farà d'ella". "És que Anders ha magnificat el perill?" es pregunta. "Res d'això. Ningú pot estar segur en un món on la vida està diàriament amenaçada per les armes atòmiques, les catàstrofes dels reactors, els accidents químics i sobretot pel 'funcionament normal' de la economia permesa per l'Estat. (Mentre a Alemanya Federal s'assequen els boscos pels gasos dels vehicles, aquest anys s'han batut

tots els rècords de producció d'automòbils). La democràcia parlamentària s'ha mostrat ineficaç en resoldre el problema. La meitat més un dels seus representants sempre tenen darrere seu un poderós lobby. Amb ella no és possible aconseguir un 'dret al país, al terreny' que vagi per damunt del dret a la propietat privada". (A l'any passat van morir al riu Elba inferior dues-centes tones de peixos -és a dir varis cents de milers de peixos- a causa de la central atòmica d'aquest lloc que produeix energia per la producció d'articles de consum en la seva majoria superflus. La llei defensa la propietat del meu cotxe però no al peix de tots. En les democràcies industrials el vot popular elegeix a l'auto. Els parlaments elegeixen a l'auto, a l'egoisme).

Hem de resignar-nos a la impotència? Klaus Meyer-Abich veu l'únic camí en "desendurir al sistema", "desendurir a la societat industria". Amb violència sols s'aconsegueix més enduriment del sistema. Sols queda -per ell- el camí de "l'acció extrapartidària", l'acció "extraparlamentària". No deixar tot el comandament en els "representants" sinó intentar més democràcia. Creure més en la veu del veí que en la dels "notables". El canvi ha d'iniciar-se als barris i no als parlaments.

És a dir, Meyer-Abich torna a l'Anders dels anys seixanta. La discussió acaba aquí, on havia començat. En el mateix lloc on l'havien interromput al segle passat positivistes, liberals, conservadors, anarquistes i marxistes. Clar que, aquesta vegada amb menys lloc, molt més a prop del precipici, amb un món infinitament més petit.

El vell filòsof no vol tornar a assajar el què ha fracassat. Sap que no aconseguirà ni prendre la Bastilla ni el Palau d'Hivern. Però ha aconseguit reviure en tota la seva dignitat el dret a la rebel·lió, a la sagrada violència dels oprimits. Tan denigrada en els últims anys, víctima d'una esclafadora propaganda de l'establishment. Ha arribat el moment de desertar del ramat somrient i plantejar als llops un diàleg diferent.

I quin paper hi juga en tot això el Tercer Món? És un ramat prim i afligit que corre per poder menjar les sobres que li deixa el ramat gras al qual mai atraparà. Tot i els miratges que pinten a vegades sanguinaris llops uniformats i altres vegades gossos de llibrea. Fins ara mengen les sobres els que arriben primer; els endarrerits -i són cada cop més- mengen cada cop menys. Fins que aquests últims donin la volta i comencin a recórrer el seu propi camí.

El vell filòsof Günther Anders s'ha acomiadat del somni d'arribar al socialisme antiautoritari i ecològic a través del camí de la raó. Als 85 anys ja no sortirà a posar bombes. Però almenys li ha donat una puntada de peu al conformisme.